

CONCLUSIONES
IV CONGRESO ESTATAL DO/DA EDUCADOR/A SOCIAL
Santiago de Compostela, 30 de setembro, 1 e 2 de outubro de 2004

Grupos de traballo

Sociedade e políticas socioeducativas
Formación
Elementos para a construción dunha identidade profesional

SOCIEDADE E POLÍTICAS SOCIOEDUCATIVAS

Nas últimas décadas, as complexas e cambiantes realidades sociais sitúannos ante un mundo sometido a constantes tensións e incertezas, e no seu interior foron agrandando a súa presenza diversas problemáticas e circunstancias que lembran o peso da pobreza, da exclusión, da marxinalidade, da violencia, do racismo, da guerra, do maltrato, das desigualdades... Aínda que tamén a busca esperanzada de cambios e transformacións, de proxectos e realizacións, de retos e propostas... dende os que imaxinar e construír novas posibilidades para un maior e mellor desenvolvemento humano de todas as persoas, no local e no global, na súa identidade e na diversidade.

Neste contexto, ao que aínda é preciso repensar nos seus sinais de identidade máis profundos, os educadores e educadoras sociais recoñecemos e afirmamos a nosa condición de axentes dos procesos de cambio social, lexitimados non só pola nosa formación e quefacer profesional, senón tamén polas tarefas e responsabilidades que asumimos na construción dunha cidadanía inclusiva, reivindicativa do protagonismo das persoas, da súa liberdade e igualdade como suxeitos de dereitos. Un logro ao que deberán contribuír as políticas socioeducativas no seu sentido máis amplo, integral e integrador.

Asumindo a natureza política da educación, xa que non existe neutralidade no exercicio profesional das prácticas socioeducativas e das intervencións que promoven, compartindo a necesidade de valorar as circunstancias ideolóxicas –implícitas e explícitas— que rodean toda acción social e educativa,

Expresamos a nosa firme vontade de estar presentes na sociedade, participando activamente nas políticas e iniciativas que se promovan, na toma de decisións e nas actuacións que delas se deriven nos diferentes ámbitos dos poderes públicos. Porque os educadores cremos que toda acción e intervención no ámbito do benestar social é de responsabilidade pública e debe seguir séndoo, especialmente cando se estende a privatización e a externalización de servizos e das súas prestacións.

Máis que nunca, incorporando a idea de Europa ao traballo cotiá, coñecendo e comprendendo o importante papel das políticas sociais europeas para construír dende a educación social unha Europa social, velando polo cumprimento dos dereitos individuais e colectivos, asegurando un investimento económico suficiente, dándolles prioridade ás políticas preventivas, articulando situacións inclusivas e non discriminatorias, con criterios de rigor metodolóxico e de calidade, con capacidade para o traballo en rede e a tarefa compartida con outros profesionais e axentes sociais. En todo caso:

- Estando atentos á heteroxeneidade e diversidade dos grupos sociais cos que intervimos, con frecuencia afectados por situacións estruturais, a inmigración entre elas. A este respecto, queremos poñer énfase na necesidade de redefinir as políticas de desenvolvemento, especialmente no seu compoñente local e comunitario, incorporando todas aquelas dimensións que permitan configuralo como un verdadeiro proceso de desenvolvemento e/ou transformación social.

- Sendo conscientes da importancia que ten darlles continuidade ás políticas públicas, con principios, criterios e decisións que as doten dun financiamento adecuado, concibindo os servizos sociais como un dereito universal regulado por unha lei estatal de mínimos, que axude a garantir a cobertura de necesidades específicas de todas as persoas, e dos educadores sociais que os atenden, dende o acompañamento e a mediación.
- Igualmente, asumindo que a educación social está inscrita nun xogo de equilibrios que se moven entre o encargo social e a natureza da nosa acción, na que debemos estar atentos, sobre todo no que afecta á posible instrumentalización da información que lles subministramos ás institucións sobre a nosa intervención e sobre os suxeitos afectados. A necesidade de reflexionar sobre os fenómenos de inclusión e exclusión social, de democracia e democratización da sociedade (en particular dos recursos tecnolóxicos, dos medios de información e comunicación), segue sendo unha cuestión clave e ineludible.

Todo isto, constituíndo retos e desafíos para os que consideramos necesario elevar, entre outras, as seguintes **propostas**:

- Recuperar e integrar máis profundamente o compoñente de denuncia social e de defensa dos dereitos humanos. Tomar conciencia das discriminacións sociais como realidades que nos afectan a todos e a todas, subliñando especialmente as que toman como referencia o xénero e as súas implicacións de carácter educativo, económico, laboral, etc.
- Incrementar os investimentos en desenvolvemento e cooperación internacional. Ao mesmo tempo, impulsar dinámicas de desenvolvemento local de base comunitaria, coparticipadas, nas que a figura do educador social é fundamental como mediador e dinamizador dos procesos socioeducativos.
- Coñecer e comprender a natureza e alcance das políticas sociais europeas contribuíndo á construción dunha Europa social, converténdonos, así mesmo, en axentes activos dos cambios de actitudes inherentes ao dito proceso. Por isto, solicitamos das administracións públicas o necesario aval e/ou tutela das persoas inmigrantes en relación cos dereitos básicos: educación, sanidade, vivenda, traballo, etc.
- A creación, por parte dos colectivos profesionais, dun observatorio que detecte, analice, denuncie e comunique diferentes aspectos do desenvolvemento da educación social en todos os territorios, das iniciativas, servizos, condicións políticas, circunstancias sociais, profesionais, laborais...

FORMACIÓN

A formación inicial debería sustentarse nunha formación xeral de calidade, apoiada nas ciencias da educación e noutras ciencias sociais, e na que se aborden os métodos e técnicas de intervención que se aplican na realidade profesional.

Debería poñerse a énfase nos contidos relacionados co saber ser e o saber estar, desenvolvendo diversas competencias, entre as cales non debe descoidarse a formación en actitudes e valores fundamentais.

Faise imprescindible reestruturar o practicum e enténdelo como un proceso global e sistematizado que permita a presenza efectiva dos distintos ámbitos, así como unha maior fluidez na relación entre o mundo académico e profesional.

A formación inicial debe incorporar metodoloxías que impliquen dinamismo e participación, en consonancia coas funcións profesionais do/a educador/a social. Ademais, debe adecuarse ás características do seu tempo, que fai imprescindible o traballo interdisciplinar e en rede.

A formación continua orientada á actualización e especialización nos distintos ámbitos da práctica socioeducativa é un deber do profesional, sendo imprescindible a corresponsabilización da Administración, as organizacións profesionais e a universidade.

Todo isto debería contemplarse no marco formativo derivado do proceso de converxencia europea, que debería estar presidido polo desexado principio de calidade e unha maior interacción bidireccional entre o mundo académico e o mundo profesional.

Co catálogo de títulos elaborados, debe esixirse da Administración o respecto aos distintos perfís profesionais, establecendo a diferenciación existente entre titulacións afíns (licenciaturas, ciclos superiores, formación ocupacional) e a necesaria interdisciplinariedade e interprofesionalidade.

ELEMENTOS PARA A CONSTRUCCIÓN DUNHA IDENTIDADE PROFESIONAL

Os educadores/as sociais preséntanse como axentes de cambio social, recalcando a idea de acompañamento-mediación fronte á de substitución. Nesta relación educativa xéranse dilemas e/ou conflitos éticos, cuxa resposta profesional esixe o tránsito dunha ética persoal a una ética profesional.

A xestión de conflitos de valor leva consigo a necesidade de traballar en equipo dentro dun marco común de valores mínimos de referencia. Por outra parte, débense construír instrumentos que faciliten a resolución deses conflitos, como poden ser as guías de boas prácticas.

Constátase a necesidade de ter en conta os límites e as posibilidades da profesión: identificar de que somos responsables e ante quen somos responsables.

Aínda que a profesión se axuste ás particularidades de cada ámbito de intervención, débese seguir traballando na construción compartida dunha identidade común.

Hai que apostar decididamente por unha nova cultura profesional colaboradora que, ademais de potenciar o equipo de traballo, constrúa redes de intercambio con outros profesionais e servizos.

É tarefa dos colexios profesionais concretar as funcións da profesión para dállela a coñecer ás administracións, aos sindicatos, a outros colectivos profesionais e, en xeral, á cidadanía para poder así participar activamente no deseño das políticas socioeducativas.

Os diferentes colexios, coordinados entre si, deberían representar e realizar un seguimento de ámbito estatal das funcións e competencias dos postos de traballo que se ofrecen dende as administracións públicas e privadas.

Os colexios profesionais deben converterse en instrumentos de participación e de intercambio profesional (congresos, seminarios, encontros, etc.), de nexos de unión das diversas sensibilidades da educación social e de colaboración con outros colectivos e entidades formativas. Así mesmo, deben ser garante da memoria colectiva elaborada a partir dos traballos e contribucións realizadas en congresos e encontros anteriores, dentro dun proceso dinámico de construción da identidade profesional.

Conclusiones “encuentros por ámbitos”

Infancias, xuventudes, maiores, persoas adultas, mulleres, familias, minorías étnicas, inmigrantes, discapacidades... Baixo estas categorías aparentemente homoxéneas escóndense realidades moi diferentes, que remiten a problemáticas, pero tamén a capacidades e potencialidades.

Se ben cada colectivo vén caracterizado por unha serie de indicadores específicos que o configuran como tal, destacamos, en tanto denominadores comúns para todos eles, os seguintes retos:

- Procurar a súa conceptualización sen adxectivalos, definíndoos dende os seus dereitos, non dende as problemáticas coas que se asocian.
- Esixir das administracións públicas a garantía de que todas as persoas poidan exercer como cidadás e cidadáns da sociedade da que forman parte.
- Propoñer a creación dun observatorio que detecte, avalíe, denuncie e comunique diferentes aspectos do desenvolvemento da educación social na súa praxe.
- Identificar os diferentes tipos de discriminación que colocan a determinados colectivos en clara situación de desvantaxe.
- Redefinir as desigualdades non centrándose en casuísticas individuais e adoptando unha perspectiva que poña a énfase no carácter sociopolítico destas.
- Apelar á necesidade de incorporar a perspectiva de xénero no deseño e implantación das políticas socioeducativas.
- Solicitarlles aos distintos organismos e administracións un aumento significativo de educadoras e educadores sociais nos equipos multiprofesionais existentes nos servizos sociais, tanto de atención primaria como especializados.
- Avanzar cara a unha cultura da avaliación, que parta sempre das necesidades das institucións e colectivos, e que nos permita identificar procesos que xeren cambios e melloras nas prácticas educativas.